Consiliul
Uniunii Europene

Bruxelles, 20 noiembrie 2026
(OR. en)

16209/26

SOC 782
ANTIDISCRIM 116
GENDER 179
JAI 1473
FREMP 363
COHOM 147
EDUC 470

NOTĂ DE ÎNSOȚIRE

Sursă:	Secretara Generală a Comisiei Europene, sub semnătura dnei Martine DEPREZ, Directoare
Data primirii:	3 noiembrie 2026
Destinatar:	Dna Thérèse BLANCHET, Secretară Generală a Consiliului Uniunii Europene
Nr. doc. Csie:	COM(2026) 602 final
Subiect:	RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR *privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a cadrelor strategice naționale pentru romi în lumina Cadrului strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor și a Recomandării Consiliului privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor*

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul COM(2026) 602 final.

Anexă: COM(2026) 602 final

COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 3.11.2026
COM(2026) 602 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a cadrelor strategice naționale pentru romi în lumina Cadrului strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor și a Recomandării Consiliului privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor

{SWD(2026) 330 final}

Cuprins

INTRODUCERE 1
I. PARTENERIATELE ȘI CAPACITATEA INSTITUȚIONALĂ 2
II. OBIECTIVELE UE 5
II.I Combaterea atitudinilor antirome și a discriminării și prevenirea acestora 5
II.II Reducerea sărăciei și a excluziunii sociale 7
II.III Promovarea participării prin consolidarea capacității de acțiune, cooperare și încredere 10
II.IV Sporirea accesului egal efectiv la un învățământ de masă de calitate, favorabil incluziunii 12
II.V Sporirea accesului egal efectiv la locuri de muncă de calitate și durabile 14
II.VI Îmbunătățirea stării de sănătate a romilor și sporirea accesului egal efectiv la servicii de asistență medicală și la servicii sociale de calitate 16
II.VII Sporirea accesului egal efectiv la locuințe desegregate adecvate și la servicii esențiale . 18
III. ROMII ÎN REGIUNEA VIZATĂ DE PROCESUL DE EXTINDERE 20
IV. ACȚIUNE LA NIVELUL UE 21
CONCLUZIE 26

INTRODUCERE

Uniunea Europeană (UE) se întemeiază pe principiul conform căruia toți cetățenii săi ar trebui să poată participa pe deplin în societate. Egalitatea, incluziunea și respectarea drepturilor fundamentale sunt valori esențiale ale UE care ghidează legislația, politicile și acțiunile UE. Aceste valori sunt esențiale pentru coeziunea socială, reziliența economică și competitivitatea pe termen lung. În acest context și în conformitate cu agenda sa privind o Uniune a egalității, Comisia a stabilit că nediscriminarea și incluziunea reprezintă o prioritate-cheie. Promovarea egalității, a incluziunii și a participării romilor face parte integrantă din acest angajament și contribuie la punerea în aplicare a drepturilor și principiilor consacrate în tratate și în Carta drepturilor fundamentale.

Romii[1] reprezintă cea mai mare minoritate etnică din Europa, cu o populație estimată între 10 și 12 milioane de persoane pe întregul continent, dintre care mai mult de 6 milioane trăiesc în UE[2]. Se preconizează că acest număr va crește semnificativ odată cu aderarea țărilor din Balcanii de Vest. În pofida eforturilor depuse în prezent la nivel național și la nivelul UE, mulți romi se confruntă în continuare cu discriminare, atitudini antirome și excluziune socioeconomică. Pentru a aborda aceste inegalități persistente, la 7 octombrie 2020 a fost adoptat Cadrul strategic consolidat al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor pentru perioada 2020-2030. Acesta a introdus șapte obiective la nivelul UE[3] și a propus pentru prima dată obiective cantitative principale ale UE pentru 2030. Acesta promovează o „abordare comună, dar diferențiată”, în cadrul căreia toate statele membre depun eforturi în vederea atingerii obiectivelor comune la nivelul UE și a punerii în aplicare a angajamentelor minime, adaptându-și în același timp măsurile la circumstanțele naționale și la dimensiunea populației rome din statele respective. Se preconizează că statele membre cu o populație romă semnificativă vor adopta angajamente mai ambițioase. Cadrul a fost consolidat prin Recomandarea Consiliului din 12 martie 2021, în care statele membre s-au angajat să adopte și să pună în aplicare cadrele lor strategice naționale pentru romi (CSNR-uri). Punerea în aplicare a acestor instrumente ale UE este sprijinită de punctele naționale de contact pentru romi (PNCR), de finanțarea UE, de mecanismele de monitorizare și de învățarea reciprocă, care oferă împreună un cadru comun de acțiune, responsabilitate și coordonare, transformând obiectivele comune într-un angajament european colectiv.

Ca parte a ciclului bienal de monitorizare al cadrului strategic al UE pentru romi, toate statele membre[4] prezintă Comisiei Europene rapoarte intermediare privind CSNR-urile lor. Pe această

[1] Termenul „rom” cuprinde, ca termen generic, o gamă largă de persoane diferite cu origini rome, cum ar fi: romi, sinti, kalé, romanichels și boyash/rudari. Termenul desemnează și grupuri cum ar fi ascali, egipteni, ieniși, grupuri din est (inclusiv domi, lomi, romi și abdali), dar și populații nomade, inclusiv nomazii etnici sau cei desemnați sub denumirea administrativă „gens du voyage”, precum și persoane care se identifică drept țigani, fără a nega caracteristicile specifice ale acestor grupuri.

[2] Consiliul Europei, Comisarul pentru Drepturile Omului (2025), The Unheard 12 Million – Council of Europe Commissioner issues urgent wake-up call to act for Roma and Traveller rights (Cele 12 milioane de persoane pe care nu le aude nimeni – Comisarul Consiliului Europei lansează un semnal de alarmă urgent pentru a se acționa în favoarea drepturilor romilor și ale nomazilor), 1 octombrie 2025.

[3] i) Combaterea atitudinilor antirome și a discriminării și prevenirea acestora; ii) reducerea sărăciei și a excluziunii sociale pentru a elimina decalajul socioeconomic dintre romi și populația generală; iii) promovarea participării prin consolidarea capacității de acțiune, cooperare și încredere; iv) sporirea accesului egal efectiv la un învățământ de masă de calitate, favorabil incluziunii; v) sporirea accesului egal efectiv la locuri de muncă de calitate și durabile; vi) îmbunătățirea stării de sănătate și sporirea accesului egal efectiv la servicii de asistență medicală și la servicii sociale de calitate și vii) sporirea accesului egal efectiv la locuințe desegregate adecvate și la servicii esențiale.

[4] Cu excepția Maltei.

bază, Comisia publică o evaluare consolidată a progreselor înregistrate în întreaga UE. Acest al treilea raport de punere în aplicare al Comisiei se referă la evoluțiile înregistrate în perioada 1 iunie 2023-31 martie 2025[5].

Pe lângă rapoartele naționale, prezenta evaluare se bazează pe alte două surse de date. În primul rând, Sondajul privind romii din 2024, realizat de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE, care oferă date comparabile privind situația romilor[6]. În al doilea rând, contribuțiile organizațiilor societății civile rome și pro-rome și ale altor părți interesate (denumite în continuare „părțile interesate"), care au fost colectate prin intermediul a trei inițiative-cheie: inițiativa de monitorizare civilă a romilor (RCM), un dialog specific privind punerea în aplicare cu comisarul Lahbib și o cerere de contribuții. Aceste contribuții oferă informații valoroase în legătură cu provocările cu care se confruntă părțile interesate în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului strategic al UE pentru romi și la modalitățile de îmbunătățire a punerii sale în aplicare.

Statele membre au luat măsuri pentru a consolida guvernanța și monitorizarea, pentru a combate atitudinile antirome și discriminarea și pentru a îmbunătăți accesul romilor la educație, locuri de muncă, asistență medicală și locuințe, inclusiv prin inițiative finanțate de UE. Constatările Sondajului privind romii din 2024 indică îmbunătățiri față de 2016, inclusiv reducerea deprivării materiale severe și a proporției de tineri romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET), o creștere a proporției romilor care desfășoară o activitate remunerată, o participare sporită la educația și îngrijirea timpurie, precum și îmbunătățirea condițiilor de locuit. Cu toate acestea, progresele rămân inegale între statele membre și între diferitele domenii de politică și persistă provocări semnificative în ceea ce privește transpunerea angajamentelor de politică în îmbunătățiri concrete pentru romi.

În prezentul raport se evaluează punerea în aplicare a cadrelor strategice naționale pentru romi și progresele înregistrate în atingerea obiectivelor și țintelor prevăzute în cadrul strategic al UE pentru romi. Raportul acoperă, de asemenea, evoluțiile din regiunea vizată de procesul de extindere și acțiunile relevante la nivelul UE. Acesta este completat de un document de lucru al serviciilor Comisiei care conține fișe informative pentru fiecare țară, elaborate de Comisie, și o prezentare generală a țintelor cantitative naționale și a progreselor raportate, elaborată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE (a se vedea apendicele).

I. PARTENERIATELE ȘI CAPACITATEA INSTITUȚIONALĂ

O guvernanță eficace este esențială pentru punerea în aplicare a CSNR-urilor. Deși toate statele membre au instituit structuri de guvernanță axate pe PNCR, există în continuare diferențe semnificative în ceea ce privește capacitatea instituțională, coordonarea, participarea părților interesate și punerea în aplicare la nivel local. Aceste mecanisme trebuie consolidate pentru a transforma strategiile naționale în acțiuni eficiente. În acest context, părțile interesate au evidențiat provocări persistente în ceea ce privește transpunerea CSNR-urilor în acțiuni locale eficace, în special: guvernanța fragmentată, capacitatea municipală limitată și sensibilitățile politice care afectează stabilirea priorităților și punerea în aplicare a măsurilor de incluziune a

[5] Măsurile puse în aplicare după perioada de raportare sunt incluse în prezentul raport numai în cazul în care PNCR-urile le declară Comisiei.
[6] Sondajul acoperă 10 state membre (BG, CZ, FR, EL, HU, IE, IT, PT RO, ES) și trei țări candidate (AL, MK, RS).

romilor. Acest lucru subliniază necesitatea unui sprijin mai puternic prin consolidarea capacităților și asistență tehnică.

Principalele realizări

Toate statele membre raportoare au desemnat PNCR-uri responsabile cu coordonarea punerii în aplicare a CSNR-urilor lor. În mai multe țări, au fost luate măsuri pentru a consolida funcționarea PNCR prin creșterea numărului de angajați, îmbunătățirea acordurilor instituționale sau furnizarea mai multor resurse bugetare[7]. În mai multe cazuri, PNCR sunt direct implicate în mecanismele de monitorizare și coordonare a programelor[8]. Acest lucru contribuie la o mai bună integrare a priorităților de incluziune a romilor în politicile sociale și de coeziune mai ample. De exemplu, în Slovacia, PNCR este membru cu drepturi depline al Comitetului de monitorizare pentru Programul Slovacia 2021-2027, un program al politicii de coeziune cofinanțat de Fondul social european Plus (FSE+) și de Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și coordonează o comisie specifică dedicată comunităților rome marginalizate. Cipru a instituit un comitet de monitorizare pentru CSNR-ul său, care reunește ministere și reprezentanți ai romilor pentru a consolida coordonarea și participarea la procesul de elaborare a politicilor.

Punerea în aplicare a măsurilor de incluziune a romilor se bazează, de asemenea, pe cooperarea cu autoritățile regionale și locale. Municipalitățile joacă un rol important în punerea în aplicare a măsurilor în domenii-cheie, cum ar fi educația, locuințele și serviciile sociale. De exemplu, Grecia a pus în aplicare un cadru în temeiul căruia 85 de municipalități au prezentat deja planuri de acțiune locale pentru incluziunea romilor pentru a asigura alinierea la prioritățile naționale.

În total, 20 de state membre[9] monitorizează periodic punerea în aplicare a CSNR-urilor lor și au definit cel puțin un obiectiv cantitativ sau calitativ. În mod încurajator, aproape toate țările cu o populație romă semnificativă au stabilit ținte și indicatori cantitativi pentru cel puțin cinci obiective. Cehia, Slovacia și Spania au elaborat cadre de monitorizare solide aliniate la indicatorii cadrului strategic al UE pentru romi, în timp ce cadrul Bulgariei este mai limitat, dar aliniat în linii mari la acești indicatori. Cadrele de monitorizare din celelalte state membre cu o populație romă semnificativă se află în stadii diferite de dezvoltare, unii indicatori sau valori-țintă urmând să fie definiți sau completați la momentul raportării (a se vedea apendicele), ceea ce afectează evaluarea progreselor înregistrate în direcția atingerii obiectivelor naționale.

În cazul în care au fost stabilite ținte naționale în contextul cadrelor strategice naționale privind romii (anii țintă variază), informațiile disponibile arată progrese diferite în direcția atingerii acestora: Bulgaria raportează că și-a atins obiectivele pentru 2030 în ceea ce privește participarea la învățământul preșcolar și absolvirea învățământului secundar superior și că a înregistrat unele progrese în alte domenii; Slovacia este pe drumul cel bun în ceea ce privește obiectivele sale pentru 2030 în materie de locuințe pentru romi și de participare a acestora; Spania și-a atins unele dintre obiectivele pentru 2026 legate de atitudinile antirome, dar rămâne în urmă în alte domenii, în special în ceea ce privește educația; Cehia înregistrează progrese limitate sau nu înregistrează niciun progres în direcția atingerii țintelor sale pentru 2030. informațiile furnizate de Ungaria, Grecia și România nu permit o evaluare a progreselor înregistrate în direcția atingerii obiectivelor lor naționale (2030 pentru Ungaria și Grecia și 2027 pentru România; a se vedea apendicele). Analiza efectuată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE arată că, din 2016, au existat îmbunătățiri în 10 dintre cei 16 indicatori. Cu

[7] BE, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, HR, IE, IT, LT, LV, RO, SI, SK.
[8] BG, CZ, EL, ES, FR, HR, HU, LV, IT, RO, SK.
[9] BE, BG, CY, CZ, EE, EL, ES, FI, HR, HU, IE, IT, LV, LT, NL, PL, RO, SE, SI, SK.

toate acestea, progresele rămân insuficiente pentru a atinge majoritatea obiectivelor și țintelor cadrului strategic al UE pentru romi până în 2030; obiectivul privind ocuparea forței de muncă este totuși în prezent pe drumul cel bun.

Evaluare și provocări rămase

Statele membre au continuat să consolideze structurile de guvernanță care sprijină incluziunea romilor. Asigurarea faptului că PNCR dispun de o capacitate instituțională și de resurse suficiente rămâne esențială pentru o coordonare transsectorială eficace. Incluziunea romilor este din ce în ce mai integrată în politicile generale, dar adesea acestea nu dispun de garanții specifice romilor și de măsuri de informare pentru a se asigura că romii pot avea acces la acestea și pot beneficia de ele.

Slaba coordonare dintre autoritățile naționale și cele locale rămâne un blocaj major, ceea ce îngreunează transformarea strategiilor naționale în acțiuni locale eficace. În sistemele descentralizate, punerea în aplicare rămâne adesea discreționară, municipalitățile evitând punerea în aplicare a unor măsuri percepute ca fiind sensibile din punct de vedere politic, cum ar fi desegregarea, în favoarea unor măsuri pe termen scurt, cu un nivel scăzut de conflict.

Pentru a obține rezultate coerente este nevoie de mecanisme de guvernanță mai solide, inclusiv responsabilități mai clare, o monitorizare eficace și o responsabilitate sporită. Stimularea coordonării și a capacității administrative, în special prin consolidarea specifică a capacităților și prin stimulente adecvate la nivel municipal, poate îmbunătăți punerea în aplicare a măsurilor de incluziune a romilor și poate spori absorbția eficace a fondurilor UE. Consolidarea legăturii dintre structurile de guvernanță și punerea în aplicare a programelor finanțate de UE rămâne esențială.

Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida cadrele de monitorizare în toate statele membre. În unele cazuri, țintele și indicatorii nu au fost încă definiți sau rămân incompleți, în timp ce monitorizarea se bazează în principal pe indicatori de realizare, iar nu pe indicatori de rezultat. Aceste deficiențe reflectă limitări mai ample în ceea ce privește disponibilitatea și comparabilitatea datelor în întreaga UE. În mai multe state membre, statisticile oficiale nu surprind în mod adecvat populațiile rome, ceea ce îngreunează evaluarea inegalităților și a progreselor înregistrate în timp. Metodologii mai comparabile, împreună cu date dezagregate și indirecte[10], acolo unde este cazul și este permis din punct de vedere juridic, ar consolida elaborarea de politici bazate pe date concrete și ar îmbunătăți exhaustivitatea și comparabilitatea rapoartelor. În cazul în care dimensiunile eșantioanelor permit acest lucru, monitorizarea ar putea, de asemenea, să surprindă disparitățile din cadrul populației rome, alături de comparații cu populația generală.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre, în special celor cu populații rome semnificative:

- **să consolideze mandatul, personalul și finanțarea PNCR**, să asigure implicarea lor efectivă în coordonarea și monitorizarea politicilor generale și specifice, precum și a programelor finanțate de UE și să le permită să urmărească progresele în raport cu cadrul strategic al UE pentru romi;

[10] Disponibile la adresa: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9a007e7e-08ad-11eb-a511-01aa75ed71a1.0007.02/DOC_3&format=PDF.

- **să consolideze monitorizarea cadrelor strategice naționale pentru romi pentru a urmări progresele înregistrate în raport cu ținte clare și indicatori de rezultat** aliniați la cadrul strategic al UE pentru romi, utilizând date defalcate și indirecte, după caz și dacă acest lucru este permis din punct de vedere juridic;
- **să intensifice coordonarea între nivelurile de guvernanță**, în special prin **consolidarea punerii în aplicare la nivel local** prin responsabilități mai clare, o mai mare participare a părților interesate, o capacitate administrativă municipală sporită și mecanisme îmbunătățite de responsabilizare.

II. OBIECTIVELE UE

Această secțiune analizează progresele înregistrate în atingerea celor șapte obiective ale cadrului strategic al UE pentru romi. Pentru fiecare obiectiv, sunt prezentate obiectivele principale relevante ale cadrului strategic al UE privind romii pentru 2030, care oferă criteriile de referință în raport cu care sunt evaluate progresele.

II.I Combaterea atitudinilor antirome și a discriminării și prevenirea acestora

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:

- reducerea cu cel puțin jumătate a ponderii populației rome care s-a confruntat cu discriminarea
- reducerea cu cel puțin o treime a ponderii populației generale stânjenite de prezența vecinilor de etnie romă

Atitudinile antirome sunt recunoscute ca o formă de rasism împotriva romilor[11], care continuă să determine excluziunea socială și discriminarea în întreaga UE, subminând accesul la educație, la locuri de muncă, la asistență medicală, la locuințe și la alte servicii esențiale. Întrucât influențează puternic progresele generale în ceea ce privește egalitatea, incluziunea și participarea romilor, combaterea atitudinilor antirome este atât un obiectiv de sine stătător, cât și o prioritate transversală a cadrului strategic al UE pentru romi.

Constatările Sondajului privind romii din 2024 indică faptul că aproape unul din trei romi (31 %) s-a confruntat cu discriminarea bazată pe originea etnică. De asemenea, nivelurile de încredere instituțională rămân relativ scăzute: doar aproximativ jumătate dintre respondenții romi (49 %) declară că au încredere în poliția din țara lor, în timp ce doar doi din cinci respondenți (40 %) își exprimă încrederea în sistemul juridic național. Pe baza rezultatelor Eurobarometrului din 2023, doar 67 % dintre respondenții din statele membre s-ar simți în largul lor să aibă contact zilnic cu un coleg de etnie romă la locul de muncă[12]. Părțile interesate au subliniat că, în pofida recunoașterii tot mai mari în cadrele de politică, eforturile de combatere a atitudinilor antirome rămân fragmentate și adesea pe termen scurt, subliniind necesitatea unor acțiuni mai sistematice și mai integrate.

[11] Atitudinile antirome (o formă de rasism îndreptat împotriva romilor) reprezintă un fenomen structural cu rădăcini istorice adânci care apare la nivel instituțional, social și interpersonal. Termenul își are originea în modul în care majoritatea îi consideră și îi tratează pe cei considerați a fi „țigani”. Acesta își are rădăcinile într-un proces de „diferențiere” care se bazează pe stereotipuri negative, precum și pozitive, de exotizare.

[12] Noi date privind indicatorul privind vecinii de etnie romă vor fi disponibile în viitorul Eurobarometru din 2026.

Principalele realizări

În cursul perioadei de raportare, un număr semnificativ de state membre au luat măsuri pentru a spori recunoașterea și vizibilitatea atitudinilor antirome. Unele state membre[13] și-au sporit capacitatea instituțională de combatere a atitudinilor antirome; în special, Germania a înființat Centrul independent de raportare și informare privind atitudinile antirome (MIA), Spania a inițiat elaborarea Pactului de stat împotriva atitudinilor antirome, iar Lituania a lansat consultări cu privire la o comisie specializată de experți pentru combaterea atitudinilor antirome. Cadrele de politică și instituționale au fost consolidate prin adoptarea formală a definiției atitudinilor antirome în Cehia și Slovacia. Sensibilizarea publicului a fost promovată în continuare prin intermediul mass-mediei și al campaniilor de sensibilizare, inclusiv al seriilor documentare din Letonia[14] produse în cadrul Platformei letone pentru romi, finanțată de UE.

Mai multe state membre[15] au consolidat serviciile de sprijin pentru victimele discriminării și ale infracțiunilor motivate de ură prin îmbunătățirea mecanismelor de depunere a plângerilor, a asistenței judiciare și a serviciilor de proximitate. Bulgaria, de exemplu, a oferit mii de consultații juridice prin intermediul echipelor mobile, în principal în locuri îndepărtate[16], și a introdus o aplicație mobilă pentru a facilita accesul la justiție[17].

Inițiativele de sensibilizare și evenimentele comemorative – cum ar fi Ziua de Comemorare a Victimelor Holocaustului romilor și Ziua Internațională a Romilor – au câștigat o recunoaștere mai largă în multe state membre[18], contribuind la o mai mare sensibilizare a publicului cu privire la istoria și cultura romilor. De exemplu, în Franța, Proiectul Memorial Montreuil-Bellay recunoaște persecutarea a aproximativ 1 850 de romi în timpul celui de Al Doilea Război Mondial și sensibilizează publicul prin intermediul unui sit memorial și al unui muzeu planificat. În octombrie 2025, Camera Reprezentanților din Țările de Jos a adoptat moțiunea Tseggai, recunoscând în mod oficial romii, sinti și nomazii neerlandezi ca minoritate națională în temeiul Convenției-cadru a Consiliului Europei pentru protecția minorităților naționale.

Evaluare și provocări rămase

În pofida atenției tot mai mari acordate atitudinilor antirome în cadrul politicilor, punerea în aplicare și asigurarea respectării măsurilor de combatere a atitudinilor antirome și a discriminării romilor rămân inegale și fragmentate de la un stat membru la altul, reflectând lacunele persistente în ceea ce privește angajamentul politic și mecanismele slabe de asigurare a respectării legii. Prin urmare, adesea instituțiile nu sunt suficient de responsabile pentru practici precum educația segregată și evacuările forțate.

Subraportarea discriminării și a incidentelor motivate de ură rămâne larg răspândită, fiind determinată de încrederea scăzută în instituții, de teama de represalii și de cunoașterea limitată a mecanismelor de depunere a plângerilor. Prin urmare, există un deficit de date fiabile, ceea ce îngreunează conceperea și evaluarea unor răspunsuri de politică eficace. În același timp, preocupările legate de practicile polițienești – inclusiv crearea de profiluri etnice și folosirea

[13] AT, BE, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, IE, IT, LV, LT, NL, RO, SK, SE.
[14] Disponibile la adresa: https://www.youtube.com/@KulturasMinistrija/videos.
[15] AT, BG, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, IE, IT, LT, LV, SK.
[16] Disponibile la adresa: https://www.justice.government.bg/home/index/1201f1c6-798b-41b6-a874-052e228ac8a1?top=1
[17] Disponibilă la adresa: https://apps.apple.com/bg/app/%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B8/id6471497775.
[18] AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LU, LV, LT, NL, PT, RO, SK.

disproporționată a forței – continuă să fie raportate ca obstacole majore în calea încrederii și a incluziunii.

Lacunele persistente, la nivel național și subnațional, în ceea ce privește datele defalcate pe etnie privind discriminarea împotriva populațiilor rome și formele multiple și intersecționale de discriminare, combinate cu practici de monitorizare inegale, continuă să împiedice evaluarea tendințelor și a rezultatelor. Organismele de promovare a egalității din multe state membre dispun de resurse, competențe sau independență limitate, ceea ce le reduce capacitatea de a oferi măsuri reparatorii eficace și de a se implica în litigii strategice. Statele membre aveau obligația de a transpune noile directive ale UE privind organismele de promovare a egalității[19] până în iunie 2026. Punerea corectă în aplicare și conformitatea deplină vor fi esențiale pentru consolidarea independenței, a resurselor și a eficacității organismelor de promovare a egalității și pentru abordarea acestor deficiențe.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare
Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată", Comisia solicită statelor membre:

- **să consolideze punerea în aplicare și asigurarea respectării legislației UE privind combaterea discriminării și a infracțiunilor motivate de ură** prin: (i) asigurarea unor sancțiuni adecvate; (ii) îmbunătățirea accesului la mecanismele de depunere a plângerilor; (iii) înregistrarea sistematică a incidentelor de atitudini antirome și (iv) abordarea subraportării prin măsuri care consolidează încrederea în instituțiile publice și monitorizează schimbările în ceea ce privește încrederea instituțională;
- **să promoveze inițiativele de sensibilizare a publicului, de comemorare și de educare care abordează istoria, cultura romilor și atitudinile antirome**, inclusiv prin programe școlare, formarea cadrelor didactice, implicarea mass-mediei și activități comemorative pentru a contracara stereotipurile și prejudecățile din societate;
- **să abordeze în mod sistematic atitudinile antirome în toate politicile sectoriale** – în special în domeniul educației, al ocupării forței de muncă, al asistenței medicale și al locuințelor – prin combaterea discriminării, consolidarea practicilor instituționale și promovarea sensibilizării și a formării profesioniștilor esențiali.

II.II Reducerea sărăciei și a excluziunii sociale

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:
- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului dintre romi și populația generală în ceea ce privește sărăcia
- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului privind sărăcia dintre copiii romi și copiii de alte etnii

Sărăcia persistentă în rândul romilor rămâne un motiv serios de îngrijorare în întreaga UE. Copiii sunt afectați în mod disproporționat, deoarece se confruntă cu dezavantaje cumulative

[19] Directiva (UE) 2024/1499 a Consiliului din 7 mai 2024 și Directiva (UE) 2024/1500 ale Parlamentului European și ale Consiliului din 14 mai 2024 de stabilire a standardelor pentru organismele de promovare a egalității. Disponibile la adresele: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj și https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj.

de la o vârstă fragedă, care sporesc riscul de excluziune intergenerațională și limitează în mod semnificativ mobilitatea socială.

Constatările Sondajului privind romii din 2024 confirmă faptul că sărăcia și dificultățile economice rămân larg răspândite în rândul comunităților rome. În ansamblu, 77 % dintre copiii romi sunt expuși riscului de sărăcie – de aproximativ patru ori mai mult decât rata pentru populația generală. În plus, 40 % trăiesc în gospodării care se confruntă cu deprivare materială severă[20]. Acest aspect s-a îmbunătățit substanțial din 2016 (66 %), dar nivelurile rămân semnificativ mai ridicate decât în cazul populației generale (7 %[21]). Părțile interesate au subliniat caracterul multidimensional și intergenerațional al sărăciei romilor și necesitatea unor răspunsuri politice integrate în toate domeniile sectoriale (educație, ocuparea forței de muncă, asistență medicală, locuințe). Acestea au remarcat, de asemenea, că, deși mai multe state membre au consolidat sistemele de protecție socială, au majorat prestațiile financiare sau au îmbunătățit accesul la acestea, măsurile care vizează romii și care abordează sărăcia și excluziunea socială rămân limitate, în special cele care vizează depășirea barierelor din calea accesului la sprijinul general, cum ar fi obstacolele administrative, accesul limitat la informații și nivelurile scăzute de încredere în instituțiile publice.

Principalele realizări

Multe state membre[22] au raportat măsuri menite să îmbunătățească accesul la protecție socială, în special prin mecanisme de proximitate, cum ar fi „Bridging Figures” (Flandra) din Belgia, care au ajuns la mii de familii vulnerabile, inclusiv la mulți romi, și au oferit sprijin practic în ceea ce privește accesul la școlile și serviciile publice locale. Această abordare a contribuit la consolidarea încrederii reciproce între romii de la nivel local și instituțiile publice, consolidând în același timp autonomia populației rome locale.

Un număr limitat de state membre[23] au raportat punerea în aplicare a unor măsuri care vizează romii și care abordează sărăcia și excluziunea socială, în timp ce unele state membre[24] abordează aceste provocări ca o chestiune transversală în cadrul altor obiective sectoriale. De exemplu, proiectele „Accedere” și „Salute” ale Italiei, cofinanțate de FSE+ și care vizează romii ca unul dintre grupurile defavorizate, au instituit o abordare integrată și transsectorială care a contribuit la o reducere semnificativă a numărului de locuitori care trăiesc în așezări segregate.

Mai multe state membre[25] au raportat, de asemenea, că pun accentul pe sărăcia în rândul copiilor din comunitățile rome, cu sprijinul instrumentelor de finanțare ale UE. De exemplu, Bulgaria a introdus o schemă cofinanțată prin FSE+ prin care se oferă bonuri de masă și măsuri de sprijin însoțitoare pentru copiii din familii defavorizate, iar Croația a trimis pe teren echipe mobile de proximitate pentru a sprijini familiile din așezările izolate[26].

---

[20] Deprivarea materială severă este definită ca fiind incapacitatea unei gospodării de a-și permite cel puțin patru din nouă articole sau cheltuieli esențiale, printre care se numără încălzirea adecvată, mese nutritive regulate și cheltuieli neprevăzute (Sondajul privind romii din 2024, p. 32).
[21] Informații disponibile la adresa: Eurostat 2020, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddd11__custom_22313195/default/table.
[22] AT, BE, BG, FI, FR, DE, EL, HU, IT, NL, RO, SK, ES.
[23] FI, HR, ES, PL, RO, SK.
[24] AT, CZ, IT, RO, SK.
[25] BG, HR, ES, IT, SI, LU.
[26] Informații disponibile la adresa: https://www.centar-medjimurje.hr/.

Evaluare și provocări rămase

În pofida eforturilor continue, sărăcia în rândul comunităților rome rămâne larg răspândită și continuă să reprezinte una dintre cele mai persistente forme de excluziune socioeconomică din UE. Au fost raportate unele progrese, în special prin măsuri de îmbunătățire a accesului la protecție socială și la servicii sociale. Cu toate acestea, progresele rămân limitate și inegale, majoritatea măsurilor axându-se mai degrabă pe accesul la prestații decât pe abordarea factorilor structurali ai sărăciei.

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a înrăutățit situația, adâncind decalajele existente și inversând unele dintre progresele înregistrate înainte de 2020, efectele acesteia continuând să fie resimțite pe parcursul perioadei de raportare. Disparitățile teritoriale și distribuția inegală a serviciilor împiedică și mai mult incluziunea, în special în zonele îndepărtate. Autoritățile ar trebui să abordeze în mod proactiv „barierele invizibile”, cum ar fi excluziunea digitală și lipsa documentelor de identitate sau a titlurilor de proprietate, care împiedică cele mai marginalizate gospodării și romii fără adăpost să aibă acces la protecție socială.

Sărăcia și excluziunea socială a romilor sunt determinate de dezavantaje adânc înrădăcinate și interconectate, care persistă de la o generație la alta. Abordarea acestor provocări necesită răspunsuri de politică integrate, care să combine protecția socială cu măsuri în domeniul educației, al ocupării forței de muncă, al locuințelor și al sănătății.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

- **să alinieze măsurile de incluziune a romilor la politicile generale de combatere a sărăciei și de protecție a drepturilor copiilor**, inclusiv prin garanții și indicatori specifici romilor pentru a asigura accesul egal al familiilor și copiilor romi;
- **să îmbunătățească accesul la protecție socială și la servicii publice**, inclusiv prin simplificarea procedurilor administrative și prin abordarea „barierelor invizibile”, cum ar fi excluziunea digitală, lipsa documentelor de identitate sau a titlurilor de proprietate și raza de acțiune limitată în privința romilor celor mai marginalizați;
- **să elaboreze răspunsuri integrate, pe termen lung, la sărăcia și excluziunea socială a romilor**, combinând protecția socială cu măsuri în domeniul educației, al ocupării forței de muncă, al locuințelor și al asistenței medicale pentru a aborda dezavantajele structurale și intergeneraționale.

Principiile pentru politici eficiente de combatere a sărăciei publicate împreună cu Strategia pentru combaterea sărăciei au scopul de a orienta strategii eficiente de combatere a sărăciei la nivel național, regional și local. Acestea includ următoarele puncte care sunt deosebit de relevante în contextul prezentului raport:

- **resursele financiare sunt aliniate la obiectivele de politică prin utilizarea fondurilor UE**, inclusiv a finanțării legate de punerea în aplicare a planurilor de parteneriat național și regional, pentru a sprijini și a completa eforturile autorităților naționale, regionale și locale de **combatere a sărăciei și a excluziunii sociale**;
- sunt elaborate **măsuri specifice** pentru a sprijini **grupurile expuse unui risc mai ridicat de sărăcie sau de excluziune socială**, inclusiv romii;

- sunt instituite **programe specifice** de îmbunătățire a nivelului și a **calității oportunităților de învățare** pentru elevii și studenții proveniți din gospodării cu venituri mici (finanțare suplimentară pentru școli, dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, mentorat, burse și ajutor financiar, acces la infrastructură și materiale, măsuri de desegregare, inclusiv pentru romi etc.);
- **cartografiere sistematică a așezărilor segregate de romi**, cu consimțământul comunităților, și o evaluare pentru a identifica nivelul riscului de sărăcie, al deprivării materiale severe și al lacunelor în ceea ce privește accesul la serviciile esențiale, asigurându-se totodată includerea acestor așezări în procesele de planificare urbană.

II.III Promovarea participării prin consolidarea capacității de acțiune, cooperare și încredere

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:

- capacitarea și implicarea a cel puțin 90 de ONG-uri în monitorizarea coordonată a societății civile rome la nivelul UE
- asigurarea participării ONG-urilor rome ca membri titulari ai comitetelor naționale de monitorizare pentru toate programele care vizează nevoile comunităților de romi
- dublarea proporției romilor care raportează incidente de discriminare atunci când au loc
- încurajarea participării romilor la viața politică la nivel local, regional, național și la nivelul UE în statele membre cu o populație romă semnificativă

Participarea semnificativă a romilor este esențială pentru abordarea inegalităților de lungă durată, consolidarea guvernanței democratice și consolidarea încrederii în instituțiile publice. Gradul de conștientizare cu privire la structurile de sprijin instituțional a crescut, 46 % dintre respondenții romi auzind de cel puțin un organism de promovare a egalității sau de o instituție similară, comparativ cu 29 % în 2016. Părțile interesate au subliniat că, în pofida extinderii structurilor formale de participare, participarea romilor rămâne adesea limitată sau simbolică. Finanțarea instabilă și, în unele contexte, restricțiile privind spațiul civic continuă să limiteze participarea semnificativă.

Principalele realizări

Statele membre au raportat progrese treptate în ceea ce privește participarea politică a romilor atât la nivel local, cât și la nivel național. Reprezentanții romilor sunt din ce în ce mai prezenți în consiliile locale[27], în funcțiile de primari[28] și în parlamentele naționale[29]. Deși acestea sunt evoluții pozitive, participarea romilor la procesul decizional politic rămâne, în general, limitată, iar reprezentanții romilor continuă să fie semnificativ subreprezentați în funcțiile publice alese și de rang înalt în majoritatea statelor membre.

Mai multe state membre[30] au raportat că au înființat sau au consolidat organisme consultative legate de punerea în aplicare a CSNR-urilor sau a proceselor de politică conexe, implicând societatea civilă romă. De exemplu, Platforma de dialog privind romii din Austria, finanțată de UE, s-a impus ca un instrument stabil care facilitează dialogul dintre societatea civilă romă și administrația publică. Dialogul participativ privind datele din Germania, condus de Agenția Federală pentru Combaterea Discriminării, reunește autoritățile publice și societatea civilă

[27] AT, BG, CZ, IT, ES.
[28] BG, EL, SK.
[29] RO, SK, IE, HR și, cel mai recent, și în HU.
[30] AT, BE, BG, CZ, EL, ES, FR, IT, IE, LV, NL, SK.

pentru a elabora metode aprobate de comunitate pentru colectarea datelor privind discriminarea.

La nivel local, mai multe state membre[31] au raportat implicarea romilor în inițiative ascendente. Un exemplu esențial este proiectul Slovaciei privind echipele participative de dezvoltare a planificării locale, finanțat de UE, care a organizat peste 120 de forumuri comunitare pentru a sprijini planificarea locală, în timp ce Estonia s-a axat pe consolidarea dialogului local prin deschiderea Centrului pentru tinerii romi din Valga și a Centrului cultural pentru romi din Tallinn.

Evaluare și provocări rămase

Deși înființarea de organisme consultative reflectă recunoașterea instituțională din ce în ce mai mare a participării romilor, implicarea rămâne adesea limitată la consultări formale, cu o influență limitată asupra stabilirii agendei și a rezultatelor politicilor. O provocare majoră rămâne asigurarea faptului că mecanismele de participare au un impact tangibil asupra politicilor și a rezultatelor.

Monitorizarea participativă a drepturilor fundamentale se dezvoltă treptat în întreaga UE, mai multe state membre înființând organisme specializate pentru a supraveghea punerea în aplicare a actelor legislative privind infracțiunile motivate de ură și combaterea discriminării[32]. Cu toate acestea, practicile rămân inconsecvente, iar constrângerile administrative, juridice și financiare continuă să limiteze capacitatea operațională și de promovare a multor organizații rome și pro-rome, în special la nivel local. Acest lucru afectează capacitatea unor astfel de organizații de a se implica în monitorizare, de a sprijini comunitățile și de a participa la procesele de elaborare a politicilor. Nivelurile scăzute de încredere în instituții, experiențele de discriminare și, în unele contexte, restricțiile privind spațiul civic continuă să submineze participarea și implicarea.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

- **să consolideze cadrele instituționale pentru participarea romilor și să promoveze reprezentarea politică a romilor**, asigurându-se că reprezentanții romilor și organizațiile rome și pro-rome au o reprezentare și o influență semnificative și diverse asupra stabilirii agendei naționale, regionale și locale, a elaborării politicilor, a punerii în aplicare și a monitorizării;
- **să intensifice monitorizarea participativă și responsabilitatea**, prin implicarea sistematică a societății civile rome și pro-rome în colectarea datelor, supravegherea și monitorizarea măsurilor de combatere a discriminării și de incluziune a romilor, inclusiv în calitate de membri titulari ai comitetelor de monitorizare relevante;
- **să ofere sprijin durabil organizațiilor rome și pro-rome prin** proceduri administrative simplificate, finanțare multianuală și consolidarea capacităților, protejând în același timp spațiul civic, combătând discriminarea și consolidând încrederea în instituțiile publice.

[31] BE, BG, CZ, FR, EL, HU, IT, RO, SK.
[32] AT, IE, DE, HU, HR.

II.IV Sporirea accesului egal efectiv la un învățământ de masă de calitate, favorabil incluziunii

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:

- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului privind participarea la educația și îngrijirea timpurie
- reducerea la cel puțin jumătate a ponderii copiilor romi care frecventează școli primare segregate
- reducerea decalajului privind absolvirea învățământului secundar superior cu cel puțin o treime

Educația este o condiție prealabilă esențială pentru egalitatea de șanse, mobilitatea socială și participarea activă în societate, iar dreptul la o educație de calitate și favorabilă incluziunii este consacrat în primul principiu al Pilonului european al drepturilor sociale. Cu toate acestea, pentru mulți romi, accesul egal la un învățământ de masă de calitate și favorabil incluziunii rămâne inaccesibil, deși este esențial pentru depășirea excluziunii și pentru a permite participarea lor deplină în societate și în economie.

Constatările Sondajului privind romii din 2024 arată unele progrese în acest domeniu, dar disparitățile persistă. Participarea la educația și îngrijirea timpurie a copiilor[33] a crescut de la 42 % în 2016 la 53 % în 2024, dar rămâne cu mult sub media UE de 95 %[34]. Doar aproximativ o treime dintre tinerii romi finalizează învățământul secundar superior, comparativ cu mai mult de patru din cinci tineri din populația generală. Segregarea persistă, de asemenea, aproape jumătate dintre copiii romi frecventând școli în care majoritatea sau toți colegii de clasă sunt romi. Părțile interesate au remarcat unele progrese, în special în ceea ce privește educația și îngrijirea timpurie și eforturile de reducere a părăsirii timpurii a școlii. În același timp, acestea au subliniat că progresele susținute în ceea ce privește educația favorabilă incluziunii necesită măsuri mai ferme de desegregare, finanțare pe termen lung și o mai bună monitorizare.

Principalele realizări

În cursul perioadei de raportare, aproape toate statele membre raportoare[35] au luat măsuri pentru ca sistemele lor de învățământ să devină mai favorabile incluziunii și pentru a îmbunătăți accesul copiilor romi la învățământ de calitate. Participarea la educația și îngrijirea timpurie a crescut semnificativ, în special în Bulgaria, Ungaria, Slovenia și Slovacia, unde guvernele au extins frecventarea învățământului preșcolar la prețuri accesibile sau obligatoriu și au consolidat colaborarea cu părinții romi. De asemenea, s-a pus la dispoziția elevilor romi un sprijin mai mare în învățământul secundar și terțiar, mai multe țări sporind accesul la burse, mentorat și măsuri de acțiune pozitivă[36]. Acest lucru s-a întâmplat, de exemplu, în România, unde peste 72 000 de studenți romi au primit burse sociale. Rețeaua maghiară de 180 de Tanodas sprijină în principal elevii romi din medii defavorizate prin activități extrașcolare pentru a preveni abandonul școlar.

În unele state membre[37], proiectele-pilot finanțate de UE – în special în cadrul FSE+ și al Mecanismului de redresare și reziliență (MRR) – au fost extinse și integrate în sistemele naționale de educație. De exemplu, Bulgaria a trecut cu succes peste 1300 de mediatori

[33] Copiii cu vârsta cuprinsă între 3 ani și vârsta de începere a învățământului primar obligatoriu.
[34] Informații disponibile la adresa: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enra21/default/table?lang=en.
[35] AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK.
[36] HR, HU, PL, PT, RO.
[37] BG, CZ, SK.

educaționali de la sprijin bazat pe proiecte la posturi permanente finanțate de stat. Unele state membre[38] au luat, de asemenea, măsuri pentru a aborda segregarea într-un mod mai direct, inclusiv sprijin pentru transport, ajustări ale procedurilor de înscriere și personal didactic suplimentar. În Slovacia, au fost introduse standarde obligatorii din punct de vedere juridic care interzic segregarea în educație, susținute de un manual metodologic pentru școli[39].

Evaluare și provocări rămase

Pe baza progreselor recente, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a elimina decalajele persistente dintre romi și populația generală în ceea ce privește rezultatele în materie de educație. În special, rămân esențiale creșterea participării la educația și îngrijirea timpurie și îmbunătățirea ratelor de absolvire a învățământului secundar superior. Promovarea abordărilor sistemice ale desegregării[40] la toate nivelurile de educație este esențială pentru asigurarea accesului egal la învățământ de calitate și pentru ruperea cercului vicios al defavorizării. În același timp, asigurarea faptului că instituțiile generale favorabile incluziunii oferă un sprijin cuprinzător – inclusiv sprijin social, emoțional, psihologic și lingvistic – poate îmbunătăți și mai mult rezultatele pentru elevii romi.

Multe măsuri educaționale favorabile incluziunii se bazează în continuare pe finanțarea proiectelor pe termen scurt, în timp ce monitorizarea rezultatelor desegregării rămâne inegală, limitându-le sustenabilitatea și eficacitatea. Inițiativele existente – cum ar fi mediatorii, tutoriatul și programele-pilot – oferă o bază solidă care poate fi extinsă și încorporată în abordări durabile, la nivelul întregului sistem.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

- **să consolideze desegregarea sistemică la toate nivelurile de educație** prin prevenirea și combaterea segregării și prin aplicarea eficace a legislației de combatere a discriminării, asigurând în același timp un sprijin educațional, psihologic și lingvistic adecvat și îmbunătățind coordonarea dintre educație, serviciile sociale și familiale și monitorizând progresele înregistrate în direcția unui învățământ de masă de calitate și favorabil incluziunii, în special în statele membre cu o populație romă semnificativă;
- **să treacă de la finanțarea proiectelor pe termen scurt la cadre de finanțare sustenabile, flexibile și reactive pentru o educație favorabilă incluziunii**, care să permită școlilor și municipalităților să aloce în mod eficace resurse în funcție de nevoi, să mențină personalul de sprijin și să mențină măsuri de incluziune pe termen lung;
- **să consolideze accesul la educația și îngrijirea timpurie și să sprijine tranziția elevilor romi către învățământul secundar superior și absolvirea acestuia**, prin punerea la dispoziție a unei oferte abordabile ca preț și accesibile, prin activități de informare specifice și prin implicarea părinților, prin mentorat și prin măsuri de prevenire a părăsirii timpurii a școlii.

[38] BG, CZ, HR, HU, RO, SK.
[39] Informații disponibile la adresa: https://www.minedu.sk/standardy-dodrziavania-zakazu-segregacie/.
[40] Abordările sistemice ale desegregării se referă la măsuri structurale și de politică coordonate care vizează eliminarea segregării și asigurarea accesului egal la o educație de calitate favorabilă incluziunii pentru toți cursanții, inclusiv pentru copiii romi.

II.V Sporirea accesului egal efectiv la locuri de muncă de calitate și durabile

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:

- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului privind ocuparea forței de muncă dintre romi și populația generală
- reducerea cu cel puțin jumătate a disparității de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă pentru romi
- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului în ceea ce privește ponderea tinerilor romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (romi NEET)

Incluziunea pe piața forței de muncă este un factor-cheie al reducerii sărăciei, al coeziunii sociale și al participării active în societate. Pe măsură ce UE se confruntă cu schimbări demografice și cu deficite tot mai mari de forță de muncă și de personal calificat, utilizarea deplină a potențialului uman disponibil devine din ce în ce mai importantă. Fiind unul dintre cele mai tinere grupuri de populație din Europa, romii reprezintă o proporție din ce în ce mai mare a persoanelor care vor intra pe piața forței de muncă din mai multe state membre. Cu toate acestea, multe persoane se confruntă în continuare cu discriminarea, cu accesul limitat la educație și formare și cu locuri de muncă precare. Promovarea egalității și a incluziunii romilor ar contribui, prin urmare, la coeziunea socială și la creșterea economică.

Potrivit Sondajului privind romii din 2024, 54 % dintre romi au un loc de muncă remunerat, comparativ cu 43 % în 2016, însă acest procent rămâne cu mult sub rata de ocupare a forței de muncă în rândul populației generale (75 %[41]). Proporția tinerilor romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET) a scăzut, de asemenea, de la 62 % în 2016 la 47 % în 2024, deși rămâne cu mult peste rata pentru populația generală (9 %[42]). Inegalitățile în materie de ocupare a forței de muncă sunt deosebit de pronunțate în cazul femeilor: doar 38 % dintre femeile rome au un loc de muncă remunerat, comparativ cu 69 % dintre bărbații romi, ceea ce evidențiază o disparitate de gen persistentă. Cu toate acestea, sondajul indică faptul că aproape toate obiectivele cadrului strategic al UE privind ocuparea forței de muncă în rândul romilor pot fi atinse până în 2030, iar îmbunătățiri semnificative au fost efectuate în Bulgaria, Ungaria, Italia și Spania. Părțile interesate au evidențiat barierele persistente în calea incluziunii pe piața forței de muncă, inclusiv discriminarea, inegalitățile de gen și sistemele de sprijin fragmentate. Acestea au indicat abordări precum mentoratul și medierea, educația de tip „a doua șansă” și sprijinul specific pentru femeile rome ca măsuri eficace și au remarcat potențialul antreprenoriatului romilor de a sprijini evoluțiile socioeconomice locale.

Principalele realizări

Majoritatea statelor membre[43] raportoare au pus în aplicare măsuri de îmbunătățire a accesului romilor la locuri de muncă de calitate și durabile, inclusiv stagii de practică, ucenicii și programe de formare profesională. O evoluție notabilă în Italia și Spania este accentul pus pe incluziunea digitală și pe competențele orientate spre viitor, cu scopul de a îmbunătăți accesul romilor la servicii și la sectoarele digitale[44].

[41] Informații disponibile la adresa: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a__custom_22319809/default/table.
[42] Informații disponibile la adresa: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_20/default/table.
[43] AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, PL, RO, SK, EL, ES, SE.
[44] Inițiativa Accedere|Invitalia este pusă în aplicare Italia, în timp ce inițiativa Acceder este pusă în aplicare în Spania Gabinete de Comunicación.

De asemenea, apar inițiative locale și regionale care vizează tinerii romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare[45] și femeile rome[46]. De exemplu, Finlanda a creat o rezervă specifică de angajatori pentru a recruta stagiari romi în diferite sectoare[47], în timp ce Suedia a dezvoltat instrumente de informare în limbile romani pentru a implica tinerii aflați în căutarea unui loc de muncă. Economia socială oferă, de asemenea, o cale către integrarea pe piața forței de muncă[48]. Slovacia angajează în prezent peste 10 100 de romi în întreprinderi sociale, Grecia a înființat 14 întreprinderi cooperative sociale rome, iar Cehia a prezentat o lege privind antreprenoriatul social integrator.

Pe lângă rolurile de mediator stabilite în diferite sectoare[49], romii ocupă din ce în ce mai mult posturi administrative de nivel superior. Ministerul Justiției din Irlanda a lansat un program-pilot de stagii în funcția publică pentru nomazi și romi. Mai multe state membre[50] au raportat combinarea sprijinului pentru ocuparea forței de muncă cu măsuri de incluziune socială, cum ar fi mentoratul, adesea prin finanțare din FSE+. Un exemplu notabil este proiectul Rom Werkt din Belgia, care utilizează fonduri FSE+ pentru a oferi un sprijin sensibil din punct de vedere cultural pentru ocuparea forței de muncă și participare, adaptat nevoilor romilor.

Evaluare și provocări rămase

În pofida îmbunătățirii treptate începând din 2016, participarea romilor pe piața forței de muncă continuă să rămână cu mult în urma participării populației generale. O provocare structurală majoră rămâne tranziția de la locuri de muncă informale sau slab calificate la locuri de muncă mai stabile și de mai bună calitate, care este adesea împiedicată de lacunele în materie de competențe și de segmentarea profesională. Pentru a aborda lacunele și a întrerupe ciclul sărăciei intergeneraționale, statele membre ar trebui să acorde prioritate învățării în rândul adulților și învățării pe tot parcursul vieții, oferind parcursuri de tip „a doua șansă” și sprijin pentru alfabetizare care să permită persoanelor care abandonează școala și adulților să treacă la locuri de muncă stabile și de calitate.

Multe state membre continuă să se bazeze în principal pe măsurile generale de ocupare a forței de muncă, care adesea nu au o acoperire și garanții specifice romilor. Intervențiile de proximitate specifice, în special în privința tinerilor romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare și a femeilor, rămân limitate, reducând eficacitatea sprijinului pentru ocuparea forței de muncă.

Deși extinderea economiei sociale oferă noi oportunități de integrare pe piața forței de muncă, rolul acesteia rămâne limitat ca amploare și nu oferă încă o cale cuprinzătoare către ocuparea durabilă a forței de muncă pentru majoritatea persoanelor de etnie romă aflate în căutarea unui loc de muncă. Discriminarea persistentă pe piața forței de muncă și disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă rămân principalele obstacole, în timp ce multe inițiative sunt încă pe termen scurt, limitându-le sustenabilitatea și tranziția către locuri de muncă stabile.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

[45] BG, EE, HR, LV, RO, SK.
[46] HU, IE, LT, PT, FI, SE, AT, CZ, ES, SI.
[47] Informații disponibile la adresa: https://romako.diak.fi/romako-askeleet-huomiseen/.
[48] CZ, EL, SK, HU, IE.
[49] BG, ES, FR, HR, PL, PT, RO, SK.
[50] AT, BE, EL, ES, FR, IT, SK.

- **să consolideze sprijinul specific pentru ocuparea forței de muncă pentru romi**, în special pentru tineri și femei, prin intervenții de proximitate, orientare și activare, în cooperare cu angajatorii, cu serviciile publice de ocupare a forței de muncă și cu partenerii sociali, inclusiv prin inițiative în domeniul economiei sociale, după caz;
- **să combine sprijinul specific pentru ocuparea forței de muncă pentru romi** cu parcursuri accesibile de formare profesională, de învățare în rândul adulților și de învățare pe tot parcursul vieții sau de educație de tip „a doua șansă”, asigurându-se, în același timp, că măsurile generale de ocupare a forței de muncă ajung efectiv la romi și îmbunătățesc accesul la locuri de muncă de calitate și durabile;
- **să intensifice acțiunile de combatere a discriminării pe piața muncii și a atitudinilor antirome**, inclusiv prin acțiuni de sensibilizare și printr-o aplicare mai strictă a legislației privind egalitatea de tratament, în cooperare cu organismele de promovare a egalității și cu societatea civilă romă.

II.VI Îmbunătățirea stării de sănătate a romilor și sporirea accesului egal efectiv la servicii de asistență medicală și la servicii sociale de calitate

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:
- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului dintre romi și populația generală în ceea ce privește speranța de viață

Accesul la îngrijiri de sănătate este un drept fundamental și o piatră de temelie a incluziunii sociale. Cu toate acestea, multe comunități rome continuă să trăiască în condiții care le afectează sănătatea, inclusiv condiții precare de locuit și de salubritate, expunerea mediului la riscuri și accesul limitat la servicii esențiale. Obstacole precum lipsa asigurărilor de sănătate, obstacolele administrative, distanța față de unitățile de asistență medicală și discriminarea în unitățile de asistență medicală limitează și mai mult accesul, cu consecințe atât pentru persoane, cât și pentru societate.

Constatările Sondajului privind romii din 2024 confirmă faptul că inegalitățile în materie de sănătate rămân semnificative. Bărbații romi trăiesc în medie cu 8 ani mai puțin, iar femeile cu 7,4 ani mai puțin decât populația generală. Aceste decalaje reflectă inegalitățile persistente în ceea ce privește accesul la sănătate și la asistență medicală, precum și dezavantajele socioeconomice mai ample. Părțile interesate au raportat că rezultatele în materie de sănătate ale romilor sunt puternic influențate de factori sociali determinanți, cum ar fi locuințele, ocuparea forței de muncă, sărăcia și discriminarea, și au solicitat răspunsuri integrate care să combine asistența medicală cu sprijinul social și cu informarea comunității. S-a constatat că femeile de etnie romă se confruntă cu riscuri deosebit de ridicate pentru sănătate, în special în ceea ce privește accesul la asistență medicală maternă și reproductivă, ceea ce evidențiază necesitatea unor servicii specifice și sensibile din punct de vedere cultural.

Principalele realizări

Un număr semnificativ de state membre[51] au pus în aplicare măsuri de îmbunătățire a sănătății romilor și a accesului acestora la asistență medicală și la servicii sociale. Mai multe state membre[52] au instituționalizat într-o măsură mai mare rolul mediatorilor interculturali, cu rețele consacrate pentru a-i ajuta pe romi să se orienteze în sistemele de sănătate, pentru a îmbunătăți comunicarea cu furnizorii și pentru a sprijini respectarea tratamentului. De exemplu, România

[51] BE, BG, CZ, FI, FR, DE, EL, HU, IT, NL, RO, SK, ES.
[52] BE, BG, ES, LV, LT, PL, RO, SK.

angajează o rețea stabilă de mediatori în domeniul sănătății și de asistenți medicali comunitari, în timp ce Portugalia oferă formare profesioniștilor din domeniul sănătății cu privire la inegalitățile structurale și la barierele care contribuie la scăderea speranței de viață în rândul romilor.

Grecia și Bulgaria au extins accesul la servicii medicale esențiale pentru romii neasigurați, inclusiv la screeningul neonatal garantat, indiferent de statutul de asigurat. Alte state[53] au investit în consolidarea cunoștințelor privind sănătatea romilor, inclusiv prin sondaje specifice, colectarea de date specifice cu garanții și instrumente de monitorizare îmbunătățite. În Cehia, termenul de depunere a cererilor în cadrul schemei de compensare pentru femeile rome sterilizate ilegal a fost prelungit pentru a permite unui număr mai mare de victime să depună cereri.

Evaluare și provocări rămase

Accesul efectiv și echitabil la asistență medicală și la servicii sociale rămâne o provocare majoră, în special pentru romii care trăiesc în zone marginalizate, rurale sau îndepărtate și pentru cei fără un statut administrativ stabil. Furnizarea de asistență medicală se realizează în principal prin intermediul sistemelor generale. Deși măsuri precum mediatorii au îmbunătățit raza de acțiune, impactul lor rămâne adesea localizat și dependent de finanțarea pe termen scurt. Romii neasigurați – inclusiv unii cetățeni mobili ai UE și resortisanți ai țărilor terțe fără acte de identitate – sunt în continuare expuși riscului de excluziune în mai multe state membre.

Discriminarea și atitudinile antirome în mediile de asistență medicală continuă să submineze încrederea și comportamentul oportun în materie de sănătate, în timp ce monitorizarea limitată a rezultatelor în materie de sănătate ale romilor limitează elaborarea de politici bazate pe date concrete. Fără o acțiune integrată care să abordeze factorii sociali determinanți mai generali ai sănătății și fără o acțiune coordonată în toate domeniile de politică, este puțin probabil ca doar îmbunătățirea accesului la asistență medicală să reducă în mod semnificativ inegalitățile. Aceasta ar trebui să includă o mai bună sănătate mintală și sprijin emoțional pentru a aborda stresul și traumele pe termen lung cauzate de discriminarea și excluziunea socială persistente.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

- **să asigure accesul egal și efectiv la asistență medicală de calitate** prin reducerea barierelor administrative, financiare și de altă natură care afectează comunitățile de romi, inclusiv a barierelor legate de asigurare, documentare, sărăcie sau statutul de rezident, consolidând în același timp asistența medicală preventivă, maternă, reproductivă și mintală;
- **să asigure instituționalizarea și finanțarea durabilă a rolului mediatorilor romi în domeniul sănătății și a serviciilor de proximitate**, în special în zonele marginalizate și îndepărtate, promovând în același timp asistența medicală sensibilă din punct de vedere cultural, alfabetizarea în domeniul sănătății și cooperarea dintre asistența medicală, serviciile sociale și comunitățile rome;
- **să abordeze factorii sociali determinanți ai sănătății** prin politici integrate care să coreleze asistența medicală cu locuințele, salubritatea, educația, ocuparea forței de muncă și reducerea sărăciei, sprijinite de o monitorizare mai strictă, de participarea

[53] SK, SI, FR, ES, IE.

romilor și de finanțarea durabilă, în special în statele membre cu o populație romă semnificativă.

II.VII Sporirea accesului egal efectiv la locuințe desegregate adecvate și la servicii esențiale

Obiectivele principale ale cadrului strategic al UE pentru romi pentru 2030:

- reducerea cu cel puțin o treime a decalajului privind condițiile precare de locuit
- asigurarea faptului că cel puțin 95 % dintre romi au acces la apă curentă
- reducerea cu cel puțin jumătate a decalajului privind supraaglomerarea

Locuințele adecvate și desegregate sunt esențiale pentru demnitate, sănătate și accesul la servicii și drepturi de bază. Acestea au un impact direct asupra rezultatelor în materie de educație, sănătate și bunăstare și sprijină, de asemenea, îngrijirea în familie, prevenind separarea inutilă. Cu toate acestea, multe gospodării rome se confruntă în continuare cu condiții precare de locuit și cu segregare rezidențială în întreaga UE.

Sondajul privind romii din 2024 arată că 47 % dintre romi trăiesc în locuințe umede sau întunecate sau în locuințe fără o salubritate adecvată (adică în condiții precare de locuit). Deși reprezintă o îmbunătățire față de 2016 (61 %), Acest procent rămâne cu mult peste media UE (18 %[54]). De asemenea, persistă supraaglomerarea, 83 % dintre romi trăind în gospodării fără spațiu de locuit suficient. În cursul consultărilor, unele părți interesate au remarcat că politicile în domeniul locuințelor continuă să se concentreze în mare măsură pe îmbunătățirea condițiilor de viață în medii segregate și au subliniat necesitatea de a completa politicile generale în domeniul locuințelor cu măsuri specifice pentru comunitățile rome marginalizate și cu o monitorizare mai strictă a rezultatelor desegregării.

Principalele realizări

Aproximativ jumătate dintre statele membre au raportat măsuri de îmbunătățire a accesului romilor la locuințe desegregate adecvate și la servicii esențiale, utilizând o combinație de intervenții specifice[55] și sisteme generale cu garanții pentru romi[56]. Progresele sunt vizibile în ceea ce privește tranzițiile în domeniul locuințelor. În Italia, numărul persoanelor care trăiesc în așezări segregate a scăzut semnificativ, în timp ce Franța utilizează platforma digitală Resorption-Bidonvilles pentru a muta familiile din cartierele sărace temporare în locuințe permanente. În Slovenia, autoritățile locale integrează așezările segregate în planurile urbane municipale, în timp ce România a utilizat Instrumentul de sprijin tehnic pentru a consolida capacitatea națională și locală de intervenții integrate în așezările informale.

Evoluțiile legislative au ancorat și mai mult aceste eforturi, inclusiv adoptarea Legii privind locuințele la prețuri accesibile în Luxemburg și a Legii privind sprijinul pentru locuințe în Cehia. Modelul ceh combină sprijinul local pentru locuințe, măsurile de combatere a discriminării și programele „Locuința pe primul loc" pentru a ajuta familiile rome să se mute în locuințe stabile și integrate, interzicând în același timp investițiile în locuințe sociale în zone

[54] Informații disponibile la adresa: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi291/default/table?lang=en.
[55] BE, BG, CZ, ES, IT, LT, RO, SK.
[56] DE, FI, FR, IE, SI.

segregate. În același timp, unele țări s-au axat pe îmbunătățirea infrastructurii în așezările existente. Grecia și Croația au investit în utilități precum apa, electricitatea și canalizarea, în timp ce în Polonia, proiectele de renovare a locuințelor și achiziționarea de proprietăți pe piața secundară au ajutat familiile rome să își îmbunătățească situația locativă[57].

Evaluare și provocări rămase

Segregarea rezidențială rămâne principala provocare structurală în mai multe state membre, limitând accesul familiilor rome la locuințe adecvate și agravând excluziunea în domeniul educației, al ocupării forței de muncă și al asistenței medicale. Evacuările forțate rămân un motiv serios de îngrijorare, în special atunci când au loc fără garanții suficiente sau fără acces la cazare adecvată.

Presiunile de pe piețele locuințelor continuă să limiteze progresele și să evidențieze necesitatea unor măsuri mai ferme pentru a extinde accesul la locuințe nesegregate și la prețuri accesibile. Creșterea costurilor locuințelor, în special în zonele urbane, oferta limitată de locuințe sociale și cerințele administrative restrictive, precum și lipsa documentelor de identitate sau obstacolele birocratice în calea înregistrării unei adrese reduc accesul la soluții locative stabile pentru multe gospodării rome. Discriminarea în ceea ce privește accesul la locuințe, inclusiv pe piața privată a închirierilor, limitează și mai mult oportunitățile familiilor de a asigura locuințe adecvate și nesegregate.

Deși mai multe state membre au raportat măsuri de îmbunătățire a infrastructurii în așezări, de extindere a accesului la locuințe sociale și de sprijinire a relocării în vederea integrării locuințelor, impactul acestora rămâne inegal. Multe inițiative rămân limitate ca amploare sau sunt puse în aplicare pe bază de proiecte, iar monitorizarea rezultatelor desegregării rămâne deficitară. În special, un accent continuu pe îmbunătățirea condițiilor în așezările segregate nu conduce neapărat la o desegregare durabilă.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre:

- În conformitate cu Concluziile Consiliului privind măsuri care să asigure accesul egal al romilor la locuințe adecvate și desegregate și care să abordeze problema așezărilor segregate, **să abordeze segregarea teritorială și rezidențială** prin promovarea unor căi integrate, pe termen lung și durabile de la așezările segregate la locuințe adecvate în comunitățile generale, prin asigurarea accesului la servicii și infrastructuri esențiale și prin monitorizarea sistematică a rezultatelor desegregării, în special în statele membre cu o populație romă semnificativă;
- În conformitate cu Concluziile Consiliului privind accesul la servicii al persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, inclusiv al romilor, **să extindă accesul la locuințe la prețuri accesibile, adecvate și nesegregate prin creșterea ofertei de locuințe sociale**, prin sprijin specific pentru persoanele expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, prin cerințe administrative simplificate și prin acțiuni mai ferme împotriva discriminării pe piața privată a închirierilor;
- să utilizeze setul de instrumente operaționale privind utilizarea fondurilor UE pentru investiții în locuințe sociale și servicii conexe, publicat de Comisie, cu

[57] Informații disponibile la adresa: https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/programy-integracji-spolecznosci-romskiej.

scopul de a promova cartiere desegregate și favorabile incluziunii, abordând nevoile comunităților marginalizate;
- **să prevină evacuările forțate și insecuritatea locativă** prin asigurarea unei ocupări sigure a locuințelor, a unor mecanisme de alertă timpurie și de protecție, a accesului la locuințe alternative adecvate și a continuității accesului la educație, la locuri de muncă și la asistență medicală.

III. ROMII ÎN REGIUNEA VIZATĂ DE PROCESUL DE EXTINDERE[58]

Situația romilor din țările partenere implicate în procesul de aderare[59] a fost evaluată prin intermediul unor sondaje specifice privind romii, efectuate de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și de Banca Mondială și finanțate de Comisie. Sondajul pentru țările din vecinătatea estică (Ucraina, Moldova și Georgia) a fost finalizat în primăvara anului 2026, iar sondajul nou pentru Balcanii de Vest este în curs.

În majoritatea țărilor candidate și potențial candidate, romii rămân grupul cel mai dezavantajat din cauza stereotipurilor, a prejudecăților, a discriminării și a atitudinilor antirome, ceea ce duce la excluziune socială. Discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă rămâne larg răspândită, iar șomajul este ridicat. Femeile rome se confruntă, de asemenea, cu forme multiple de discriminare și sunt expuse unui risc crescut de violență bazată pe gen și de violență domestică, în timp ce copiii romi ar putea fi expuși exploatării prin muncă sau căsătoriilor timpurii forțate. Deși înscrierea în învățământul obligatoriu se îmbunătățește, participarea la educația și îngrijirea timpurie rămâne sub mediile naționale, părăsirea timpurie a școlii rămâne ridicată, iar participarea la învățământul secundar superior și la învățământul superior rămâne limitată. Accesul la asistență medicală rămâne limitat, în special pentru copiii din afara educației formale și pentru persoanele în vârstă. În plus, condițiile de locuit rămân inadecvate în multe așezări. În vecinătatea estică, situația romilor este exacerbată și mai mult de strămutarea populației ca urmare a agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei.

Toți partenerii din Balcanii de Vest, precum și Ucraina, Moldova și Turcia, au adoptat sau sunt în curs de a finaliza strategii actualizate privind romii, în conformitate cu cadrul strategic al UE privind romii și cu angajamentele de la Poznań[60] pentru Balcanii de Vest. Cu toate acestea, mai multe planuri naționale de acțiune de punere în aplicare a acestor strategii s-au încheiat în 2025, iar unii parteneri elaborează încă noi planuri pentru următorii 3-5 ani.

Deși există un efort clar de consolidare a mecanismelor de monitorizare existente sau de instituire a unora noi, progresele sunt în continuare dificil de măsurat în cazurile în care obiectivele sunt prea generale. Punctele de contact naționale pentru romi sunt recunoscute ca actori-cheie în incluziunea romilor, dar poziționarea lor administrativă, capacitățile lor

[58] „Regiunea vizată de procesul de extindere” se referă la țările candidate și potențial candidate implicate în prezent în procesul de aderare la UE. Lista completă a țărilor este disponibilă la adresa: https://enlargement.ec.europa.eu/countries_en.

[59] Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo* (*denumire care nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu RCSONU 1244, precum și cu Avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo*), Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia, Turcia, Ucraina.

[60] Declarația partenerilor din Balcanii de Vest privind integrarea romilor în cadrul procesului de extindere a UE, Poznań, 5 iulie 2019.

instituționale și resursele lor financiare necesită mai multă atenție. Consiliul Europei continuă să sprijine capacitatea administrativă a PNCR-urilor cofinanțate de UE.

Atitudinile antirome sunt incluse în cadrele naționale pentru romi, dar măsurile de combatere a acestora rămân limitate. Deși majoritatea organismelor de promovare a egalității se ocupă de cazurile de discriminare a romilor în Balcanii de Vest, Ucraina și Moldova, atitudinile antirome nu sunt încă incluse ca o categorie distinctă în rapoartele și sondajele privind combaterea discriminării.

Strategiile naționale încearcă să abordeze problema segregării în educație și locuințe, dar măsurile de desegregare rămân insuficiente, cu finanțare limitată sau fără finanțare specifică. Proiectul „Acțiunea romilor pentru integrarea romilor", cofinanțat de UE și pus în aplicare de Fondul pentru educația romilor, sprijină accesul la educație al copiilor și tinerilor romi, dar sunt necesare acțiuni suplimentare la nivel național pentru a îmbunătăți rezultatele în materie de educație și pentru a asigura accesul egal la un învățământ de masă de calitate la toate nivelurile. Se preconizează că reformele privind piața forței de muncă, competențele și educația din cadrul Planului de creștere pentru Balcanii de Vest vor aduce beneficii romilor odată ce vor fi puse în aplicare. Sondajul în curs privind romii din Balcanii de Vest va contribui, de asemenea, la identificarea în continuare a lacunelor care trebuie abordate în cadrul negocierilor de extindere și al reuniunilor ministeriale anuale dedicate egalității și incluziunii romilor.

Orientări pentru îmbunătățiri suplimentare
Pentru a accelera progresele în ceea ce privește egalitatea, incluziunea și participarea romilor, Comisia solicită guvernelor din regiunea vizată de procesul de extindere:

- în cazul în care lipsesc sau au expirat, **să adopte strategii naționale pentru romi și planuri naționale de acțiune pentru perioada de după 2025** aliniate la cadrul strategic al UE pentru romi și **să aloce fonduri** pentru punerea lor în aplicare durabilă, **să consolideze mandatul instituțional, personalul și resursele financiare ale PNCR** și să asigure implicarea acestora în programarea, punerea în aplicare și monitorizarea programelor naționale și finanțate de UE;
- **să intensifice măsurile de creștere a participării romilor pe piața forței de muncă**, inclusiv în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în sectorul public; **să combată în mod eficace atitudinile antirome și discriminarea**, inclusiv prin aplicarea legislației împotriva discriminării, prin asigurarea accesului la justiție și prin combaterea discursurilor de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură
- **să pună în aplicare recomandările** sondajului privind romii din Ucraina și Moldova și ale sondajului în curs privind romii din Balcanii de Vest.

IV. ACȚIUNE LA NIVELUL UE

Statelor membre le revine responsabilitatea principală pentru punerea în aplicare a cadrului strategic al UE pentru romi și a Recomandării Consiliului din 2021. Cu toate acestea, rolul Comisiei este de a sprijini aceste eforturi prin asigurarea respectării legislației, coordonarea politicilor, mobilizarea instrumentelor de finanțare și facilitarea implicării părților interesate.

Asigurarea respectării legislației UE

Comisia a continuat să monitorizeze asigurarea respectării și aplicarea: (i) Directivei privind egalitatea rasială[61]; (ii) Directivei revizuite privind drepturile victimelor și (iii) Deciziei-cadru a Consiliului privind combaterea rasismului și a xenofobiei. Există trei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în curs împotriva Cehiei, Slovaciei și Ungariei pentru segregarea romilor în educație. O scrisoare suplimentară de punere în întârziere a fost trimisă Cehiei în octombrie 2024. Cauza împotriva Slovaciei a fost înaintată Curții de Justiție a Uniunii Europene[62].

În plus, adoptarea Directivelor (UE) 2024/1499 și 2024/1500 consolidează standardele minime pentru organismele de promovare a egalității din toate statele membre, astfel încât acestea să poată aborda în mod eficace discriminarea și să ajute victimele să aibă acces la justiție. Comisia va continua să sprijine statele membre prin reuniuni specifice ale grupurilor de experți. Comisia va monitoriza transpunerea[63] corectă și la timp de către statele membre a directivelor în legislația națională, utilizând toate instrumentele aflate la dispoziția sa, inclusiv dialogurile informale și procedurile oficiale de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

Integrarea egalității romilor în inițiativele de politică ale UE

Strategia UE de combatere a rasismului recunoaște în mod clar atitudinile antirome ca fiind o formă specifică, distinctă și adânc înrădăcinată de rasism. În conformitate cu strategia, Comisia continuă, de asemenea, să promoveze o mai mare diversitate a personalului și accesul la oportunități de carieră pentru grupurile subreprezentate, inclusiv pentru romi, prin activități de informare specifice în materie de recrutare și stagii, formare antiprejudecăți pentru profesioniștii din domeniul resurselor umane și colectarea de date privind egalitatea. În paralel, Strategia privind egalitatea de gen 2026-2030 și Strategia privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ+ 2026-2030 evidențiază dezavantajele combinate și intersecționale cu care se confruntă femeile rome și persoanele LGBTIQ+ rome. Comisia a continuat să promoveze diversitatea și incluziunea la locul de muncă, inclusiv egalitatea și incluziunea romilor, prin intermediul Platformei UE a cartelor diversității. Platforma facilitează dialogul și oferă orientări, de exemplu cu privire la practicile de angajare favorabile incluziunii.

În perioada de raportare, Comisia a continuat să integreze egalitatea, incluziunea și participarea romilor în politicile, legislația și programele de finanțare relevante ale UE, inclusiv prin intermediul Grupului său operativ intern privind egalitatea.

În domeniul locuințelor și al sărăciei, trei inițiative complementare adoptate în 2025 și 2026 au intensificat acțiunea UE de promovare a incluziunii romilor. Planul european privind locuințele la prețuri accesibile include acțiuni de sprijinire a persoanelor aflate în situații vulnerabile, inclusiv a romilor, și va îmbunătăți accesul la locuințe decente prin investiții și măsuri privind locuințele sociale. Acesta este completat de Recomandarea Consiliului privind combaterea excluziunii în materie de locuințe, inclusiv lipsa de adăpost, care promovează abordări integrate, personalizate și axate pe locuințe, care combină locuințele, serviciile sociale și prevenirea, pentru a combate lipsa de adăpost și excluziunea. Recomandarea recunoaște că excluziunea locativă și lipsa de adăpost pot afecta în mod disproporționat anumite grupuri, inclusiv romii, și include măsuri de combatere a discriminării prin informare, criterii

[61] A se vedea și raportul Comisiei din 2026 referitor la aplicarea Directivei privind egalitatea rasială și a Directivei privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă, disponibil la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52026DC0364.
[62] Disponibil la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:62023CC0799.
[63] Disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_26_1380.

transparente privind locuințele sociale, formare împotriva prejudecăților și sprijin pentru chiriașii care se confruntă cu discriminarea.

Strategia UE de combatere a sărăciei subliniază că prejudecățile și stigmatizarea pot crește riscul de sărăcie pentru anumite grupuri, inclusiv pentru romi, și reamintește obiectivul Cadrului strategic al UE pentru romi de a reduce la jumătate decalajul în materie de sărăcie până în 2030. Aceasta subliniază, de asemenea, angajamentul Comisiei de a colabora în continuare cu statele membre și cu părțile interesate cu privire la măsuri specifice de combatere a sărăciei. Aceasta este însoțită de Principiile pentru politici eficiente de combatere a sărăciei[64]. Pe baza recomandării Consiliului din 2021, care a identificat copiii romi ca grup prioritar, Comunicarea privind consolidarea Garanției europene pentru copii anunță orientări pentru abordarea provocărilor specifice cu care se confruntă copiii romi în ceea ce privește accesul la servicii prin măsuri integrate, de la informare și mediere la educație favorabilă incluziunii, sprijin familial și intervenții comunitare. Aceasta reprezintă o oportunitate strategică de a promova politici mai specifice și mai eficace pentru copiii romi – care rămân afectați în mod disproporționat de sărăcie și discriminare – și de a întrerupe ciclul intergenerațional al excluziunii. De asemenea, aceasta anunță o cerere de propuneri FSE+ cu un buget de 5 milioane EUR pentru a sprijini proiecte transnaționale menite să îmbunătățească accesul la locuri de muncă pentru tinerii romi care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET[65]).

Recomandarea Consiliului privind îmbunătățirea ofertei de competențe digitale în educație și formare este relevantă și pentru incluziunea romilor, deoarece promovează accesul echitabil al grupurilor defavorizate și marginalizate, inclusiv al romilor, și invită statele membre să abordeze decalajele în materie de accesibilitate, teritoriale și socioeconomice care contribuie la excluziunea digitală. Recomandarea Consiliului referitoare la capitalul uman în Uniunea Europeană recunoaște în mod explicit romii printre grupurile care se confruntă cu obstacole în calea educației și formării de calitate, subliniind necesitatea unor măsuri specifice pentru a aborda lacunele lor în materie de competențe și de încadrare în muncă. Planul de acțiune împotriva hărțuirii cibernetice „Un mediu online mai sigur – împreună suntem mai puternici” recunoaște în mod explicit romii și alte minorități rasiale și etnice ca fiind deosebit de expuși hărțuirii online și discursurilor ilegale de incitare la ură legate de excluziunea sistemică.

Utilizarea optimă a fondurilor UE

În actuala perioadă de programare (2021-2027), FSE+ pune la dispoziție aproximativ 1,8 miliarde EUR în 15 state membre pentru a finanța intervenții specifice pentru romi în domeniul educației, al ocupării forței de muncă și al incluziunii sociale. FEDR completează acest lucru prin investiții specifice și generale în locuințe, infrastructură socială, educație și asistență medicală, care aduc beneficii directe sau indirecte romilor. O condiție favorizantă tematică specifică privind incluziunea romilor corelează fondurile și politicile. Planurile de redresare și reziliență includ acțiuni în mai multe domenii de politică socială. Acestea combină investițiile și reformele cu atenția acordată grupurilor defavorizate, inclusiv romilor, prin sprijinirea dezvoltării competențelor digitale și financiare sau a desegregării școlilor. Instrumentul de sprijin tehnic ajută, de asemenea, statele membre să elaboreze strategii și politici care să abordeze mai bine provocările cu care se confruntă comunitățile rome marginalizate. De exemplu, instrumentul sprijină educația favorabilă incluziunii, inclusiv activitățile de desegregare școlară.

[64] Aceste principii sunt prezentate parțial în secțiunea II.II. din prezentul raport.
[65] Informații disponibile la adresa: https://www.socialinnovationplus.eu/call/strengthening-the-european-child-guarantee-national-governance-systems-and-supporting-access-to-the-labour-market-for-roma-neets-2/.

Programul Erasmus+ a sprijinit peste 480 de proiecte care promovează incluziunea comunităților rome; acestea s-au ridicat la aproape 29 de milioane EUR și au implicat aproximativ 1500 de organizații din întreaga UE. Proiectele s-au axat în principal pe educația tinerilor, educația școlară și educația adulților, acoperind mediatorii romi, îmbunătățind accesul organizațiilor locale rome la programul Erasmus+, învățând despre Holocaustul romilor și conservând limba romă. Corpul european de solidaritate a sprijinit peste 100 de proiecte de promovare a incluziunii romilor, implicând 104 organizații și peste 1,4 milioane EUR, în principal în educație, cultură, sport, sănătate, acțiuni de mediu, implicarea comunității și voluntariatul tinerilor. În cadrul programului EU4Health (2021-2027), mai multe inițiative vizează inegalitățile în materie de sănătate care afectează comunitățile rome, cu accent pe prevenire și pe accesul la asistență medicală. De exemplu, programul ShowUp4Health abordează bolile netransmisibile prin abordarea factorilor sociali și de mediu determinanți și prin consolidarea alfabetizării în materie de sănătate în rândul romilor. Inițiative europene precum SASTIPE, MENTBOX și JA MENTOR promovează accesul romilor la servicii de sănătate mintală de calitate. În plus, proiectul SOLACE a testat abordări de screening pentru cancerul pulmonar care implică populațiile rome din Croația, Grecia și Ungaria, în cooperare cu mediatorii comunitari. Interreg oferă oportunități de cooperare, după cum o ilustrează proiectul CHESS START, care a implicat peste 100 de copii romi din România și Ungaria.

Prin intermediul programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” (CEDV), Comisia a continuat să sprijine PNCR în crearea sau consolidarea platformelor naționale pentru romi care asigură participarea romilor la procesele decizionale. De asemenea, Comisia finanțează un proiect transnațional, ROVA, care consolidează capacitatea ONG-urilor rome. Cererile de propuneri EQUAL și REM din cadrul CEDV sprijină activități de combatere a rasismului și a discriminării, inclusiv a atitudinilor antirome, precum și activități de comemorare și educaționale privind Holocaustul romilor și sclavia romilor. În plus, în cadrul programului, trei organizații conduse de romi la nivelul UE care își desfășoară activitatea în domeniul consolidării capacităților, al culturii, al promovării și al drepturilor romilor servesc drept parteneri instituționali ai Comisiei și primesc granturi de funcționare.

Orientări pentru utilizarea eficace a fondurilor UE privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor

Pentru a accelera progresele în direcția realizării obiectivelor la nivelul UE, în conformitate cu „abordarea comună dar diferențiată”, Comisia solicită statelor membre, în special celor cu populații rome semnificative:

- **să consolideze legătura dintre structurile de guvernanță și fondurile UE**, asigurându-se că prioritățile privind egalitatea și incluziunea romilor sunt reflectate pe tot parcursul elaborării, punerii în aplicare și evaluării programelor pentru a sprijini realizarea obiectivelor cadrului strategic al UE pentru romi până în 2030;
- **să combine măsuri specifice care să răspundă nevoilor specifice ale comunităților rome cu politici și servicii generale favorabile incluziunii**, acordând o atenție deosebită educației, ocupării forței de muncă, sănătății, locuințelor și incluziunii sociale, asigurând acțiuni coordonate și integrate în toate domeniile de politică și investiții pe termen lung pentru a aborda dimensiunile multiple și interconectate ale excluziunii;
- **să se asigure că investițiile finanțate de UE în educație și locuințe promovează principiile desegregării și non-segregării**, acordând prioritate desegregării pentru a elimina sau a reduce în mod semnificativ segregarea existentă prin integrarea romilor în școlile și cartierele obișnuite, asigurându-se, în același timp, că, în cazul în care desegregarea imediată nu este posibilă, investițiile nu creează noi medii segregate sau nu le consolidează pe cele existente (non-segregare) și nu deschid calea pentru o viitoare desegregare.

Consolidarea guvernanței și a coordonării politicilor

Semestrul european a continuat să monitorizeze situația romilor și să ghideze statele membre în conceperea și punerea în aplicare a reformelor și a investițiilor pentru a aborda provocările persistente. În contextul ciclului semestrului european 2026, considerentele recomandării Consiliului au identificat necesitatea de a aborda provocările cu care se confruntă comunitățile de romi din Bulgaria, Cehia, Grecia, Ungaria, România, Slovacia și Spania. Orientările succesive pentru politicile de ocupare a forței de muncă adoptate de Consiliu identifică în mod consecvent comunitățile rome marginalizate printre grupurile care necesită o activare specifică pe piața forței de muncă, integrând egalitatea romilor în cadrul UE de coordonare a politicilor de ocupare a forței de muncă.

Privind în perspectivă, viitoarele planuri de parteneriat național și regional[66] din cadrul financiar multianual (CFM) 2028-2034 oferă statelor membre o oportunitate importantă de a aborda aceste provocări într-un mod mai cuprinzător și mai specific. Comisia a integrat egalitatea și incluziunea romilor în mai multe propuneri de reglementare privind CFM 2028-2034, inclusiv AgoraEU, programul „Justiție” și Erasmus+, întrucât incluziunea romilor rămâne o prioritate politică și socială a UE.

Promovarea participării romilor și a implicării părților interesate

Comisia a continuat să sprijine participarea romilor prin dialog structurat, consolidarea capacităților și cooperare instituțională. În fiecare an, Platforma europeană pentru incluziunea

[66] În conformitate cu propunerea Comisiei pentru CFM 2028-2034, planurile de parteneriat național și regional ar reuni mai multe fluxuri de finanțare ale UE, inclusiv Fondul social european și Fondul european de dezvoltare regională.

romilor reunește autoritățile și societatea civilă pentru a identifica prioritățile și a evalua progresele înregistrate în direcția atingerii obiectivelor pentru 2030. Cooperarea cu părțile interesate a inclus, de asemenea, reuniuni periodice cu PNCR și cu alte autorități naționale relevante, cu societatea civilă și cu Rețeaua europeană a organismelor de promovare a egalității (Equinet)[67].

Comisia a continuat cooperarea cu statele membre care dețin președinția prin rotație a Consiliului UE și cu Parlamentul European pentru a se asigura că egalitatea, incluziunea și participarea romilor continuă să fie o prioritate pe agenda politică. De asemenea, a sprijinit în mod activ Săptămâna romilor, a marcat Ziua Internațională a Romilor și Ziua de Comemorare a Victimelor Holocaustului Romilor prin publicarea unor declarații specifice și a participat la ceremonia de comemorare de la Auschwitz din 2 august.

Promovarea egalității și combaterea atitudinilor antirome

Combaterea atitudinilor antirome necesită acțiuni susținute în toate domeniile de politică. Comisia a urmat o abordare dublă: abordarea directă a acesteia prin acțiuni specifice și comunicare publică, integrând în același timp lupta împotriva atitudinilor antirome în toate domeniile de politică sectorială.

De-a lungul anilor, Comisia și-a continuat cooperarea structurată cu Consiliul Europei, printr-o serie de programe comune, și anume: (i) programul „Memoria romilor”, lansat în iunie 2024, care a promovat sensibilizarea și comemorarea victimelor Holocaustului romilor; (ii) ROMACT, care a consolidat capacitatea autorităților locale și regionale de a depune eforturi pentru a asigura incluziunea romilor și (iii) EQUIROM, care a combătut atitudinile antirome prin discursuri pozitive despre romi în mass-media. În plus, campania prin mijloacele de comunicare socială „Roma on Par”, lansată cu ocazia Zilei Internaționale a Romilor, urmărește să combată atitudinile antirome și să combată stereotipurile negative cu privire la romi.

Comisia sprijină, de asemenea, activitatea UNESCO privind educația împotriva rasismului în UE, astfel cum s-a anunțat în Strategia de combatere a rasismului. În martie 2026, UNESCO a lansat un proiect cu o durată de doi ani, finanțat de Comisie, care abordează în mod specific formele de rasism, cum ar fi atitudinile antirome. Proiectul urmărește să înzestreze cadrele didactice cu resurse pentru a-i învăța pe elevi despre rasismul contemporan și moștenirile sale istorice, promovând astfel medii de învățare mai favorabile incluziunii pentru elevii romi[68].

CONCLUZIE

De la adoptarea cadrului strategic al UE pentru romi, statele membre au consolidat bazele instituționale pentru punerea în aplicare a strategiilor lor naționale privind romii. În perioada 2023-2025 s-a înregistrat o dezvoltare continuă a principalelor structuri de guvernanță în statele membre. PNCR și-au consolidat rolul de coordonare, dialogul cu romii și cu societatea civilă pro-romă a devenit mai structurat și, în mai multe țări, s-a raportat, de asemenea, o anumită creștere a reprezentării romilor în administrația publică și în funcțiile alese. În plus, s-au înregistrat progrese vizibile în mai multe domenii de politică: recunoașterea politică a atitudinilor antirome a crescut, participarea copiilor romi la educația timpurie s-a îmbunătățit, ratele de ocupare a forței de muncă în rândul romilor au crescut, iar statele membre au extins

[67] Informații disponibile la adresa: https://equineteurope.org/.
[68] Informații disponibile la adresa: https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-new-programme-address-racism-and-through-education-europe.

măsurile în domeniul locuințelor, al sănătății și al protecției sociale. Finanțarea din partea UE a sprijinit reforme și inițiative naționale favorabile incluziunii pe tot parcursul perioadei.

Sondajul privind romii din 2024 arată îmbunătățiri pentru 10 dintre cei 16 indicatori utilizați pentru monitorizarea cadrului strategic al UE privind romii. De exemplu, majoritatea obiectivelor cadrului strategic al UE privind ocuparea forței de muncă în rândul romilor par să fie realizabile până în 2030. Cu toate acestea, sunt necesare în continuare eforturi substanțiale pentru atingerea tuturor obiectivelor, inclusiv prin stabilirea unor obiective naționale mai coerente. Finanțarea pe termen scurt, cadrele de monitorizare inegale și coordonarea limitată între nivelurile de guvernanță continuă să submineze eficacitatea și sustenabilitatea politicilor privind egalitatea și incluziunea romilor.

Anii următori vor fi decisivi. Lupta împotriva atitudinilor antirome și continuarea progreselor în ceea ce privește egalitatea, incluziunea și participarea romilor vor necesita un angajament politic susținut, reforme sistemice eficace, o capacitate instituțională mai puternică, abordări politice integrate și transsectoriale și investiții previzibile pe termen lung. Asigurarea eficace a respectării normelor și o conducere publică puternică vor fi, de asemenea, esențiale. Viitorul CFM va oferi o ocazie importantă de a intensifica și mai mult aceste eforturi.

Egalitatea, incluziunea și participarea romilor nu sunt doar înrădăcinate în drepturile fundamentale, ci și sunt priorități strategice pentru Europa. În contextul declinului demografic, al deficitului de forță de muncă și al concurenței tot mai mari la nivel mondial, incluziunea romilor – unul dintre cele mai tinere grupuri de populație din Europa – poate contribui și la reziliența economică. În perspectiva anului 2030, cadrul strategic al UE pentru romi trebuie să promoveze în continuare aceste priorități, contribuind, în același timp la coeziunea și competitivitatea pe termen lung ale Europei, reflectând angajamentul UE de a nu lăsa pe nimeni în urmă.